

**Procedura ewakuacji osób
ze szczególnymi potrzebami
w budynku prowadzenia działalności
przez Fundację Tutorium**

Spis treści

I. Wstęp	3
II. Osoby ze szczególnymi potrzebami	3
1. Osoby z dysfunkcjami ruchu.....	3
2. Osoby z dysfunkcjami słuchu:	4
3. Osoby z dysfunkcjami wzroku:.....	4
4. Osoby z zaburzeniami psychicznymi.....	5
III. Podstawowe zasady ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami	7
IV. Sposoby postępowania wobec osób ze szczególnymi potrzebami.....	8
1. Elementy ułatwiające ewakuację osób z dysfunkcjami narządów ruchu	8
2. Elementy ułatwiające ewakuację osób z dysfunkcjami słuchu.....	8
3. Elementy ułatwiające ewakuację osób z dysfunkcjami wzroku	9
V. Sposoby ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami	10
1. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez dwie osoby przy użyciu noszy.....	10
2. Ewakuacja na krzesło	10
3. Ewakuacja osoby poszkodowanej chwytem kończynowym	11
4. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez dwie osoby „na stołeczku”	11
5. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez dwie osoby chwytem „huśtawkowym”	11
6. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez jedną osobę chwytem „strażackim”	12
7. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez jedną osobę chwytem „tłumokowym”	12
8. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez jedną osobę chwytem na „barana”	12
9. Ewakuacja osoby poszkodowanej sposobem wyprowadzania z pomocą:.....	13
VI. Panika osób ze szczególnymi potrzebami i sposoby przeciwdziałaniu jej	13
VII. Podsumowanie.....	15

Celem niniejszego opracowania jest zapewnienie sprawnego przygotowania i przeprowadzenia bezpiecznej ewakuacji pracowników i klientów ze szczególnymi potrzebami w budynku prowadzenia działalności przez Fundację Tutorium.

I. Wstęp

1. Zakłada się, że w budynku prowadzenia działalności przez Fundację Tutorium czasowo mogą przebywać osoby:
 - a) z dysfunkcjami ruchu,
 - b) z dysfunkcjami słuchu,
 - c) z dysfunkcjami wzroku,
 - d) z zaburzeniami psychicznymi,
 - e) osoby starsze,
 - f) dzieci.
2. Powstała procedura ewakuacji precyzuje zarówno koncepcję prowadzenia ewakuacji, w zależności od istniejących uwarunkowań, jak i określa zasoby niezbędne do realizacji tego zadania.
3. Podczas procedury ewakuacji z miejsca niebezpiecznego do bezpiecznego, w ramach zasady pierwszeństwa, uwzględniono kolejność ewakuacji i pierwszeństwem objęto osoby ze szczególnymi potrzebami.

II. Osoby ze szczególnymi potrzebami

1. Osoby z dysfunkcjami ruchu

Osoby niepełnosprawne ruchowo w ograniczonym zakresie poruszające się na wózku inwalidzkim, o kulach, z protezami nóg, rąk.

- a) Niepełnosprawność ruchowa występuje w wielu różnych formach. Może dotyczyć całego ciała lub poszczególnych jego części (rąk, nóg, kręgosłupa).
- b) Sprawność fizyczna ograniczona.
- c) Utrudniony lub całkowity brak możliwości samodzielnego poruszania się.
- d) Konieczność przenoszenia na rękach lub stosowania wózków i noszy podczas transportu.

- e) Konieczność doboru dróg ewakuacji, dostępnych np. dla wózków.
- f) Lęk przed pośpiesznym i nie zawsze wykonywanym konwencjonalnymi metodami transportem.
- g) Często znaczna waga osób.
- h) Pełny i stały kontakt z otoczeniem za pomocą wszystkich receptorów.
- i) Brak utrudnień w komunikowaniu się z ratownikiem, możliwy kontakt wzrokowy i głosowy.
- j) Konieczna pomoc ratowników podczas ewakuacji.

2. Osoby z dysfunkcjami słuchu:

- a) Niemożność zbiorowego informowania o zagrożeniu za pomocą syren, głośników, odbiorników RTV, a także osób niosących pomoc.
- b) Konieczność rozmów migowych i czytania z ust - prowadzonych prawie indywidualnie.
- c) Nieznajomość języka migowego wśród większości społeczeństwa, a także wśród ratowników, co np. utrudnia przekazywanie informacji o obecności innych zagrożeń.
- d) Niemożność lub kłopoty w uzyskaniu informacji o stanie zdrowia.
- e) Utrudniony lub wręcz niemożliwy kontakt w ciemności i zadymieniu.
- f) Sprawność fizyczna umożliwia samodzielne poruszanie się samodzielnie wykonywanie zalecanych i zademonstrowanych czynności.
- g) Wyostrzone receptory wzroku, węchu i dotyku kompensują brak słuchu.
- h) Konieczna pomoc ratowników podczas ewakuacji.

3. Osoby z dysfunkcjami wzroku:

- a) Sprawność fizyczna i umysłowa, możliwy kontakt głosowy.
- b) Nigdy nie widziały ognia, pogorzeliska, sprzętu ratowniczego.
- c) Brak reakcji na wizualne efekty towarzyszące katastrofom.
- d) Brak reakcji ochronnych na zagrożenia niesłyszalne i bezwonne.
- e) Brak reakcji na napisy i znaki ostrzegawcze.

- f) Niemożność poruszania się bez przewodnika w terenie nieznanym lub znanym, lecz o zmienionej charakterystyce.
- g) Stres i panika po wyczuciu za pomocą dotyku.
- h) Chęć ewakuacji trasą dobrze sobie znaną, bez względu na jej dostępność.
- i) Ufność w stosunku do osób widzących i dokładne wykonywanie ich poleceń głosowych.
- j) Dotyk, słuch, węch i smak kompensują brak wzroku, również przy rozpoznawaniu zagrożeń.
- k) Konieczna pomoc ratowników podczas ewakuacji.

4. Osoby z zaburzeniami psychicznymi

W przypadku osób niepełnosprawnych intelektualnie wyróżniamy cztery stopnie niepełnosprawności. Ich charakterystyka prezentuje się następująco:

- a) Niepełnosprawność w stopniu lekkim charakteryzuje się wolnym tokiem spostrzegania, które jest nieprecyzyjne. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim mają trudność w wyróżnianiu szczegółów. Posługują się uwagą dowolną, którą dobrze koncentrują na materiale konkretnym, natomiast na materiale abstrakcyjnym uwaga jest słabo koncentrowana. Dominuje myślenie konkretno-obrazowe. Problemy z abstrahowaniem, uogólnieniem czy wnioskowaniem. Posługują się pamięcią mechaniczną „zdarzają się przypadki wybitnie dobrej pamięci fotograficznej”. Posiadają słabą pamięć logiczną i dowolną. Uczą się wolno, często bez zrozumienia treści, na pamięć. Mowa opóźniona, pojedyncze wyrazy około 3 roku życia, zdania w wieku 5-6lat. Częste wady wymowy, Mały zasób słownictwa i powtarzające się agramatyzmy. Bardzo dobrze opanowane czynności samoobsługowe. Słaby krytycyzm oraz ograniczona zdolność do samokontroli w szczególności w stosunku do opanowania popędów, emocji i dążeń. Utrudnione przystosowane społeczne, które mimo wszystko umożliwia podjęcie pracy zawodowej i samodzielne życie.
- b) Niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym charakteryzuje się niedokładnym wolnym spostrzeganiem. Dominuje uwaga mimowolnej, której koncentracja jest słaba i ma wąski zakres. Pamięć natomiast jest krótkotrwała i głównie mechaniczna. Dominuje myślenie konkretno-obrazowe w wyniku, czego występują trudności w zrozumieniu i tworzeniu pojęć abstrakcyjnych. Uboga mowa polegająca na

konstrukcji zdań prostych. U osób z umiarkowanym upośledzeniem widoczne są potrzeby psychiczne oraz potrzeby kontaktów społecznych. Osoby te na ogół potrafią wykonywać proste prace domowe i zarobkowe jak również mają opanowane czynności samoobsługowe.

c) Niepełnosprawność w stopniu znacznym wyróżnia ją niedokładne i bardzo wolne spostrzeganie. Występuje tylko uwaga mimowolna, której skupienie może nastąpić jedynie na silnych interesujących bodźcach. Pamięć jest ograniczona i krótkotrwała. Inteligencja sensoryczno-motoryczna. Mowa uboga, jedynie zdania proste dwuwyrazowe, w których występują liczne wady składniowe, czy znaczeniowe. Widoczne są potrzeby psychiczne i społeczne, występują oznaki przywiązania się do zarówno do ludzi jak i do przedmiotów. Osoby z niepełnosprawnością w stopniu znacznym często wykonują czynności samoobsługowe, samodzielnie poruszają się w znanych rejonach, jak i wykonują proste prace domowe i zarobkowe.

d) Niepełnosprawność w stopniu głębokim cechuje się dużym zróżnicowaniem. U osób upośledzonych może występować całkowity brak percepcji, uwagi mimowolnej i pamięci do ich cząstkowego występowania.

Mowę zastępują nieartykułowane dźwięki, czasem pojedyncze słowa. Charakterystyczne dla tego stopnia niepełnosprawności jest odczuwanie przez osoby prostych emocji zadowolenia i niezadowolenia oraz częste wahania nastroju. Jest całkowity brak czynności regulujących - osoby żyją chwilą. Mogą nauczyć się prostych czynności. Jednak nie potrafią żyć samodzielnie, przez co wymagają stałej opieki. Osoby z zaburzeniami psychicznymi: zaburzenia polegają na utracie umiejętności odpowiedniej reakcji na bodźce oraz współistnienia z resztą środowiska.

Cechy charakterystyczne osób z zaburzeniami psychicznymi:

- a) Osoby z zaburzeniami psychicznymi mają różne osobowości i różne sposoby radzenia sobie ze swoją niepełnosprawnością.
- b) Kłopoty ze zrozumieniem i z przyswajaniem poleceń przekazywanych szybko, głośno, niezrozumiale i tonem rozkazującym.
- c) Agresja wobec otoczenia, osób i przedmiotów.
- d) Brak tolerancji w stosunku do osób nieznanymi, obcych.

- e) Tendencja do ciągłego powtarzania tych samych czynności, zwłaszcza w sytuacjach pobudzenia emocjonalnego.
- f) Niezwykła ciekawość i chęć uczestniczenia w nowych sytuacjach, co może prowadzić do wchodzenia w strefę bezpośredniego zagrożenia ich zdrowia i życia.
- g) Barykadowanie pomieszczeń, krycie się, używanie siły fizycznej.
- h) Chwilowe zaniki świadomości, podczas których w żaden sposób nie można nawiązać kontaktu z chorym.
- i) Często znaczna waga i niedołążność.
- j) Normalna sprawność fizyczna umożliwia wykonywanie czynności ewakuacyjnych.
- k) Stosunkowo duże posłuszeństwo wobec poleceń znanego opiekuna, wychowawcy, członka rodziny.
- l) Możliwość wykorzystania znajomości, przyzwyczajajeń i upodobań poszczególnych chorych przy wykonywaniu czynności ewakuacyjnych.
- m) Stosunkowo chętnie podchwytyją czynności wykonywane przez innych lub przywódcę grupy.

III. Podstawowe zasady ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami

1. Prawidłowa ewakuacja wszystkich osób ze szczególnymi potrzebami powinna przebiegać w następujący sposób:

- a) w pierwszej kolejności należy ewakuować osoby z tej części obiektu, w której powstał pożar oraz te, które znajdują się na drodze rozprzestrzeniania się ognia. Wśród ewakuowanych w pierwszej kolejności powinny być osoby o ograniczonej z różnych względów zdolności poruszania się, natomiast zamykać strumień ruchu powinny osoby, które mogą poruszać się o własnych siłach,
- b) osoby z dysfunkcjami ruchu oraz z dysfunkcjami wzroku należy ewakuować przenosząc na rękach, krzesłach, wózkach, kocach lub innym sprzęcie przeznaczonym do ewakuacji osób (patrz: „Sposoby postępowania wobec osób o ograniczonej zdolności poruszania się”).

- c) jeżeli droga ciągami komunikacyjnymi (korytarze, klatki schodowe) może być niebezpieczna z powodu np. dużego zadymienia lub wysokiej temperatury należy wybrać pomieszczenie do ukrycia się i bezpiecznego poczekania na pomoc straży pożarnej. Pomieszczenie to powinno być oddalone od źródła ognia i dymu. Drzwi pomieszczenia lub okna w razie konieczności należy uszczelnić kocem lub odzieżą. Powiadomić zarządzającego ewakuacją lub służby, że w pomieszczeniu są osoby, które oczekują na pomoc.

Ważne: Podczas szukania schronienia należy zwrócić uwagę na to co jest za oknami, ponieważ przybyłe służby ratownicze muszą mieć możliwość podjechania pod okna budynku samochodami wyposażonymi w wysokościowy sprzęt ratowniczy, dzięki któremu ewakuacja osób ze szczególnymi potrzebami będzie możliwa.

IV. Sposoby postępowania wobec osób ze szczególnymi potrzebami

1. Elementy ułatwiające ewakuację osób z dysfunkcjami narządów ruchu

- a) Wykorzystaj pełny i stały kontakt z otoczeniem za pomocą wszystkich receptorów.
- b) Uspokój.
- c) Wydaj polecenia.
- d) Bądź stanowczy.
- e) Wskaż kierunek ewakuacji.
- f) Pomóż w ewakuacji.

2. Elementy ułatwiające ewakuację osób z dysfunkcjami słuchu

- a) Osoby te czytają z ust lub rozmawiają w języku migowym (nieznajomość języka migowego wśród większości społeczeństwa utrudnia przekazywanie informacji o obecności innych za-grożeń).
- b) Zanim zaczniesz mówić do osoby niesłyszącej lub niedosłyszącej, upewnij się że na ciebie patrzy. W zależności od sytuacji możesz zamachać ręką, dotknąć jej ramienia.
- c) Mów z twarzą zwróconą w kierunku rozmówcy.
- d) Jeżeli osoba niesłysząca lub niedosłysząca nie zrozumie któregoś zdania, nie powtarzaj go, a ujmij to, co chcesz powiedzieć inaczej.

3. Elementy ułatwiające ewakuację osób z dysfunkcjami wzroku

- a) Zanim nawiążesz kontakt fizyczny, uprzedź o tym osobę niewidomą.
Wymień swoje imię i powiedz co się dzieje.
- b) Osoby niewidome korzystają ze swoich rąk dla utrzymywania równowagi, więc nie chwytaj jej za rękę, nie szarp, nie łap za łaskę, nie popychaj i nie przesuwaj. Jeśli chcesz taką osobę poprowadzić, zaproponuj jej swoje ramię. Wówczas stanie ona za tobą i chwyci cię dłonią nieco powyżej łokcia. Cztery palce wsunie pomiędzy twoją rękę i tułów, a kciukiem obejmie ramię z zewnątrz. W ten sposób osoba niewidoma będzie mogła doskonale orientować się, jakie ruchy wykonujesz.
- c) Pamiętaj, że poruszając się z osobą niewidomą, asystent zawsze i wszędzie idzie pierwszy, a osoba niewidoma pół kroku za nim.
- d) Jeżeli znajdziecie się w ciasnej przestrzeni (np. w wąskich drzwiach), zasygnalizuj to osobie niewidomej słownie oraz przez wysunięcie łokcia w tył. Wówczas osoba niewidoma schowa się za twoimi plecami i będziecie mogli pokonać drogę „gęsiego”.
- e) Idąc opisz otoczenie i wskazuj przeszkody, np. schody w górę, w dół.
- f) Jeśli chcesz ostrzec osobę niewidomą, zrób to w sposób konkretny. Sam okrzyk „uwaga!” nie pozwoli jej zorientować się, czy ma się zatrzymać, uciekać, pochylić czy coś przeskoczyć.
- g) Jeżeli musicie przejść przez drzwi, osoba niewidoma powinna znaleźć się po stronie zawiasów. Poinformuj odpowiednio wcześniej o takim manewrze i konieczności zmiany trzymanego ramienia. Ty otwierasz drzwi, a osoba niewidoma, zabezpieczając swoją twarz wolną ręką, złapie skrzydło, a następnie sama je zamknie.

4. Elementy ułatwiające ewakuację osób z zaburzeniami psychicznymi

- a) Traktuj każdą osobę jako indywidualną jednostkę.
- b) Wykorzystaj fakt, że osoby chętnie podchwytyją czynności wykonywane przez innych lub przywódcę grupy.

Przedstawiony sposób ewakuacji jest podstawowym jej wariantem, który w zależności od rozwoju sytuacji, miejsca i rozmiaru zagrożenia może ulec zmianie, i w zależności od którego trzeba będzie podjąć właściwe działania.

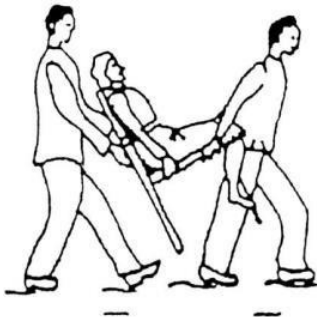
V. Sposoby ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami

1. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez dwie osoby przy użyciu noszy

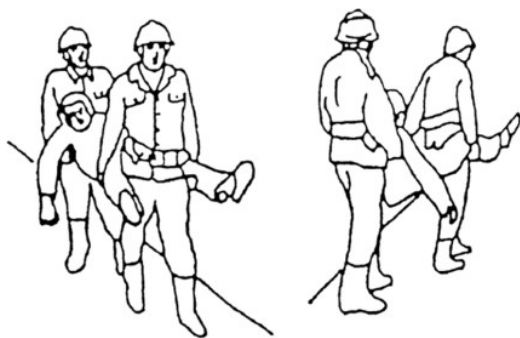
Bardzo ważnym elementem tego sposobu ewakuacji jest prawidłowe ułożenie osoby poszkodowanej oraz zapięcie pasów.

2. Ewakuacja na krześle

Ten sposób przenoszenia można stosować wszędzie tam, gdzie niemożliwe jest operowanie noszami np. w ciasnych i krętych korytarzach, klatkach schodowych itp.

3. Ewakuacja osoby poszkodowanej chwytem kończynowym

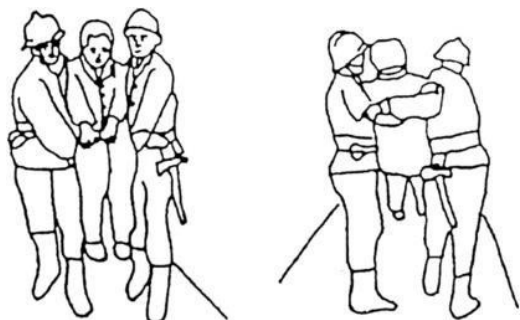
Jeden z ratujących chwytą ewakuowanego pod pachy, stojąc od strony jego głowy, a drugi pod kolana, stojąc tyłem do ratowanego.

4. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez dwie osoby „na stołeczku”

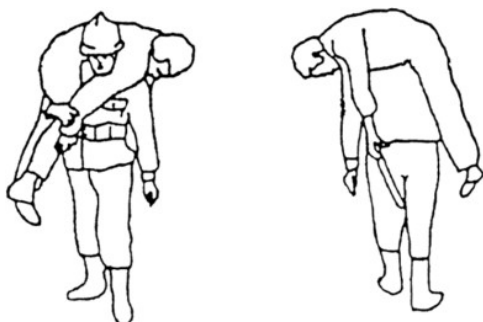
Ratownicy odpowiednim chwytem rąk tworzą „stołeczek”, na który siada ratowany trzymając ratowników za szyję. Ratownicy lekko zwrócenii do siebie, ukośnie do kierunku ewakuacji, wynoszą rannego.

5. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez dwie osoby chwytem „huśtawkowym”

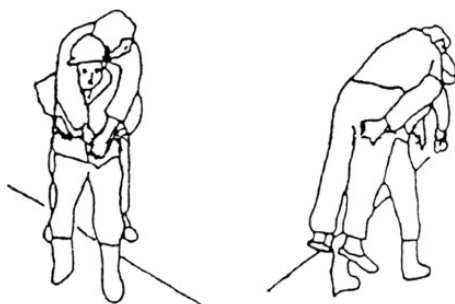
Ratownicy chwytają się za ręce „zewnątrznie”, wkładając je pod siedzenie ratowanego. Rękami „wewnętrzny” po wzajemnym uchwycie na wysokości łokcia zabezpieczają ratowanego od tyłu, tworząc wsparcie na wysokości górnej części jego pleców.

6. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez jedną osobę chwytem „strażackim”

Ratowany po odpowiednim chwycie wstępnym wykonanym przez ratującego, znajduje się w poprzecznym ułożeniu, zwisając na jego barkach. Ratujący ma jedną rękę przełożoną pomiędzy nogami ratowanego, trzymając go za rękę na wysokości nadgarstka, druga ręka ratowanego zwisa swobodnie z tyłu. Ratujący ma również drugą rękę wolną i może jej użyć np. do otwierania pomieszczeń, likwidacji przeszkód itp.

7. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez jedną osobę chwytem „tłumokowym”

Ratowany zakłada ręce od tyłu przez ramiona ratownika, aby zwisały one na piersi ratującego. Ciało powinno spoczywać na plecach ratownika w taki sposób, aby nogi nie dotykały ziemi. W określonych wypadkach ratujący przytrzymuje ręce przenoszonego. Może też czynić to jedną ręką, używając drugiej do lepszego ułożenia i przytrzymywania ratowanego na plecach lub złapania się poręczy np. przy schodzeniu po schodach klatki schodowej.

8. Ewakuacja osoby poszkodowanej przez jedną osobę chwytem na „barana”

Ratowany leży na plecach ratownika i przytrzymuje się rękami za jego szyję. Ratujący podchwytym pod kolana przytrzymuje ratowanego w ten sposób, aby środek ciężkości

ratowanego znajdował się na wysokości krzyża ratującego. Ratownik jest lekko pochylony do przodu.

9. Ewakuacja osoby poszkodowanej sposobem wyprowadzania z pomocą:

a) jednej osoby:

b) dwóch osób:

Tym sposobem są ewakuowane osoby, które mogą się poruszać przy pomocy innych osób.

VI. Panika osób ze szczególnymi potrzebami i sposoby przeciwdziałaniu jej

1. Panikę osób ze szczególnymi potrzebami wywołują następujące czynniki:

- a) gwałtowny, dynamiczny ale dający się zaobserwować wzrokowo rozwój zdarzenia powodujący zbliżenie się strefy zagrożenia (np. rozwój pożaru do wielkości przekraczającej wzrost człowieka i zbliżająca się strefa spalania, obniżenie się strefy zadymienia do wysokości oczu),
- b) nacisk tłumu w szczególności dotyczy osób niewidzących oraz niedowidzących,

- c) brak oświetlenia, w szczególności dotyczy osób z dysfunkcją ruchu oraz niedosłyszących,
- d) krzyki i wrzaski o charakterze panicznym osób z tłumu,
- e) nagły, głośny alarm pożarowy lub określający inne zagrożenie przy jednoczesnym pojawieniu się symptomów zagrożenia (dym, temperatura, płomienie, trzaski, krzyki itp.).

Panika może zostać opanowana w zarodku lub też może się dynamicznie rozwinąć tak, jak rozwija się zagrożenie.

2. Na rozwój paniki mają wpływ następujące zjawiska:

- a) szerzenie się przerażenia w grupie i objawów strachu u innych,
- b) rozwój strachu spowodowany niebezpieczeństwem niemożliwym do opanowania,
- c) pojawienie się jednostkowych zachowań o charakterze panicznym np. paniczny wrzask, paniczna ucieczka, paniczne przepychanie się do wyjścia.

3. Przeciwdziałanie panice jest niezmiernie trudne i nie można podać w tym zakresie radykalnych recept. Dokonać tego mogą ludzie obdarzeni autorytetem formalnym, wynikającym z tytułu pełnionej funkcji czy zajmowanego stanowiska lub autorytetem nieformalnym wynikającym z typu osobowości. Mowa tu o osobach odważnych, konsekwentnych, charyzmatycznych. Należy pamiętać, że przy ewakuacji osób z niepełnosprawnościami ogromną rolę odgrywają asystenci. To oni swoją postawą, głosem, empatią, niewyolbrzymianiem istniejącego zagrożenia ułatwią ewakuację. Osoba z niepełnosprawnością poczuje się wówczas bezpieczna i uzyska pewność, że nie zostanie z zagrożeniem sama. Środki przeciwdziałania panice są różne, często krańcowo przeciwstawne. Można tu wymienić: przykład osobisty, zdecydowany nakaz, wykazanie nierealności niebezpieczeństwa, przedstawienie groźby większego niebezpieczeństwa, użycie siły, unieszkodliwienie przywódców paniki. Opanować ludzi ogarniętych paniką, prących do przodu mogą raczej osoby znajdujące się z tyłu tłumu, niż na jego czele.

VII. Podsumowanie

1. Sukces procedury na wypadek ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami uzależniony jest od działań informacyjnych, edukacyjnych oraz ćwiczeń praktycznych z udziałem osób z niepełnosprawnościami, których celem jest nabycie umiejętności edukacyjnych przez same osoby z niepełnosprawnościami oraz pracowników firmy.
2. Zastosowanie w sposób wzorcowy procedury i zasad z niej wynikających nie przyniosą oczekiwanego sukcesu ewakuacji bez prawidłowo działającego czynnika ludzkiego. Należy pamiętać, że najlepszy sprzęt i proponowane procedury nie zadziałają, jeśli człowiek nie wykaże się empatią oraz chęcią pomocy osobie ze szczególnymi potrzebami.